

rog sela sadržajno obogaćen vrijednim negativima i fotografijama. Osim angažiranja vanjskog suranika-fotografa, niz su fotografija snimili i etnolozi na terenu i u Starom selu Kumrovec. Prema muzeološko-konzervatorskoj metodi započet je i završen rad na popisu i katalogu seoskih nastambi i gospodarskih zgrada Kumrovca i zaselka Lončari, a prema već danoj odredbenici prof. M. Gušić i dr. A. Dejanović iz perioda 1952—1954. god. Na taj su način u toku dvije godine etnolozi obradili ukupno 52 objekta — stambena i gospodarska — te ostale prateće objekte uz svako pojedino domaćinstvo.

Uz stalne etno-izložbe, etnolozi su nastojali prema zadanom planu i programu rada realizirati i nekoliko povremenih izložaba iz već bogatog fundusa muzeja Staro selo. Tako su posjetioci u prostoru predviđenom za ovakve povremene izložbe mogli razgledati izložbe **Rubače i rubenice** i **Licitari**. U suradnji sa stručnjacima Etnografskog muzeja iz Zagreba, u okviru manifestacije »Kumrovačke jeseni«, izložena je u našem prostoru **Keramika SR Hrvatske**, izbor keramičkih premeta iz Kumrovca i okolnih mjesta. Potrebno je, k tome, istaknuti izuzetnu gostujuću izložbu **Zlato u narodnom stvaralaštvu na vinokovačkom području**.

Ujedno potrebno je naglasiti da etnolozi jednom godišnje izložbama u prostorima Turističkog društva »Gornji grad« u Zagrebu već nekoliko godina zaredom (kao i mnogi drugi muzejski radnici iz cijele Hrvatske) prezentiraju kulturno blago kumrovačkog kraja. Tako su u tom prostoru do sada priređene tri izložbe: **Kutak zagorske hiže**, **Keramika kumrovečkog kraja**, te **Zagorska svadba**.

Nastojeći da što više realiziraju zadani plan i program rada muzejske radne jedinice Staro selo, a prema Programu razvoja radne organizacije »Spomen-park Kurovec« za razdoblje 1981—1985. god., može se reći da su etnolozi učinili veoma mnogo, ali je ipak preostalo još mnogo rada. Prvenstveno se to odnosi na kataloge koji će pratiti stalne muzejske postavne, stručni vodič kroz Staro selo, te niz drugih zadataka zacrtanih planom i programom rada za slijedeće petogodišnje razdoblje.

ABSTRACT

A short survey of ethnological work in the Old Village of Kumrovec

B. Šprem-Lovrić

Marijana Gušić made out her proposal for the preservation of the historical environment of the Old Village of Kumrovec around Tito's birthplace in 1953. The realization of the project began in 1979, with a collection of objects, readjustment of the house, and further development of activities.

Etnografske muzejske postavne u Starom selu Kumrovec

Dunja Sarić-Bledšnajder

»Spomen-park Kumrovec«, muzejska jedinica Staro selo Kumrovec,

Primljeno: 13. 1. 1987.

Rekonstrukcijom stare jezgre Kumrovca nastojao se vratiti izgled kakav je imao na razmeđu XIX. i XX. stoljeća, a muzejskom namjenom sačuvati ruralni ambijent sela u kojem je rođen Josip Broz Tito. Stare, već dotrajale kuće, gospodarske zgrade s pratećim sadržajima (kurušnjaci, svinjci, gnojnice, bunari), dvorišta i okućnice — vraćeni su na svoje izvorno mjesto, u svom originalnom obliku. Godine 1983. dovršena je — snižavanjem na prvobitni nivo i otklanjanjem asfalta — rekonstrukcija devastirane ceste koja vodi kroz Kumrovec. Potok Škrnik, koji jednim dijelom teče ispred rodne kuće druga Tita, bio je 1946. godine prekriven betonskim slojem pa je sada otkriven; na isto je mjesto vraćen zidani most, pa se tako posjetiocu, koji u Staro selo dolazi s istoka, nameće veduta Kumrovca koja u potpunosti evocira sliku sela s početka stoljeća.

Prof. Marijana Gušić izradila je još 1973. godine prijedloge za muzejske postavne nekih objekata koji su postali smjernice prema kojima su etnolozi Spomenik-parka Kumrovec kreirali postavne, a obuhvaćale su slijedeće pripreme: nakon odabrane teme i naslova izložbe slijedilo je prikupljanje tematskih podataka i izjava prvenstveno od starijih mještana Kumrovca, koji su nam bili savjesni i strpljivi kazivači, uvijek spremni da surađuju. Na osnovu prikupljene građe izrađen je

»scenarij«, kompletan skicom postavne (ucrtane prostorije i raspored eksponata), koji je verificirala Komisija za Staro selo, članovi koje su renomirani stručnjaci iz oblasti kulture, uključeni i u revitalizaciju Starog sela Kumrovec. Potom su etnolozi otišli na teren, otkupljujući eksponate predviđene scenarijem.

Prioritet pri otkupu dan je mještanima Kumrovca i okolnih sela, ali su često posjećivana i sela širom cijelog Hrvatskog zagorja. Naravno danas, kada je većina planiranih postavne realizirana i tako stvorena potreba za bogatim fundusom eksponata.

Dopremljene eksponate s terena preuzeo je preparator, te ih nakon konzervatorske obrade — prema skici uz scenarij — postavio u muzejski prostor.

Davne, 1952. godine muzejski su stručnjaci zagrebačkog Etnografskog muzeja, Konzervatorskog zavoda Hrvatske i Muzeja za umjetnost i obrt zaduženi da rodnu kuću Josipa Broza Tita, koja je do 1946. godine bila zatvorena, urede kao muzej sa svojom izvornom funkcijom i sadržajima. Nakon nužnih konzervatorskih zahvata na kući, iste se godine pristupilo obradi muzejskih postavne.

Prof. Gušić uredila je prvu etnopolstavu u desnom krilu kuće u kojem su živjeli Titovi roditelji sa svojom djecom; koristeći autentični inventar, dočarala je kućni ambijent obitelji Broz. Radi što autentičnijeg prikaza Titova rodnog doma i načina života obitelji, na temeljima stare gospodarske zgrade, rekonstruiran je novi »štagalj« u dvorištu rodne kuće. Ideja da se rekonstruira »štagalj« potekla je iz mnogobrojnih razgovora s predsjednikom Titom o uređenju rodne kuće i okućnice u muzej. Nacrte je za obnovu »štaglja« pregledao i odobrio te, iako već teško bolestan, dao niz korisnih sugestija. Građevinski radovi na rekonstrukciji »štaglja« započeli su 1979. godine, a tada su i etnolozi obavili dodatna ispitivanja o izgledu i namjeni prostorija. Zahvaljujući entuzijazmu i strpljivosti kazivača, 25. svibnja 1980. godine dovršeno je namještanje interijera u kojemu je dan prikaz poljodjelstva, ratarskih sprava i alati iz vremena Titova djetinjstva.

Uz rodnu kuću Josipa Broza Tita kovačnica je obitelji Broz, otkupljena od vlasnika Dragutina Broza

1959. godine. Zbog neregulirane odvodnje oborinskih i površinskih voda, te mnogih uzroka vezanih uz devastaciju ceste, bilo je nužno izvršiti sanaciju kovačnice. Godine 1983. ovaj je objekt s autentičnim kovačkim napravama i alatom ponovno prilagođen muzejskom izlaganju.

Pokraj kovačnice je i stambena kuća »hiža mazanka« u kojoj je smještena izložba **Život kovačke obitelji**, a u »štagalju« je uz »hižu«, muzejskom postavom prikazan način potkivanja konja. Tako smo do rodne kuće Josipa Broza Tita dobili zaokruženu cjelinu prikaz kovačkog zanata, koji se generacijama njegovao u obitelji Broz.

U zasebnom kompleksu, koji je nekada pripadao zadrugi Jurić, restaurirana je »glavna hiža« — u kojoj se priređuju povremene etno-izložbe — i kuća na kat koju u Kumrovcu zovu »komorica«, po sobama »komorama« na katu, koje su dobivali na korištenje prvih godina braka mladi bračni parovi iz zadruge. Naslov izložbe **Život mladog braćnog para** vezan je dakle, uz funkciju objekta.

Izložba **Zagorska svadba** postavljena je u istom kompleksu u kojoj se odvija svadba: od miraza koji mladenka nosi u novi dom i svadbene opreme do postavljenog svadbenog stola, te neizostavnih kumrovečkih »muzikaša« u svadbenom veselju.

Uz potok Škrnik staza vodi do objekata restauriranih još 1977/78. god., u kojima su nekoliko godina kasnije, nakon opsežnih ispitivanja i otkupa eksponata, postavljene izložbe tematski vezane uz zanate i materijalnu kulturu zagorskog življa na razmeđu stoljeća. U prizemlju »hiže mazanke«, prekrivenom raženom slamom »šopom«, stalna je muzejska postava s prikazom postupka spravljanja kaše, pogače i kruha — osnovne hrane zagorskog seljaka do II. svjetskog rata. Izložba nosi naslov **Od zrna do pogače**. Ovoj je »hiži« pripadao i veliki »štagalj« u kojem su danas privremeno deponirani otkupljeni eksponati.

Drvenim mostom preko potoka dolazi se do nekadašnjeg kompleksa zadruge Štefan. Tu su obnovljena tri objekta, a rekonstrukcija impozantnog »štagalja« za četiri obitelji upravo je u toku. U »komorici« je smještena izložba **Vinarstvo** kojom se — eksponatima i fotosima — pokušao dati prikaz proizvodnje vi-

Muzejska postava **Lončarstvo** u Starom-selu Kumrovec

na u sutlanskoj regiji i način proizvodnje jabučnice i rakije, karakterističnih pića Hrvatskog zagorja. U donjem dijelu »komorice« uređen je pravi mali vinski podrum, namješten alatkama, posudama i ostalim inventarom neizostavno vezanim uz proizvodnju vina.

Lončarstvo je naziv vrlo atraktivne izložbe s prikazom izradbe lončarskih proizvoda — od kopanja zemlje do finalnih proizvoda namijenjenih prodaji. Po uzoru na posude svakodnevne upotrebe u zagorskom domaćinstvu na razmeđu XIX. i XX.

stoljeća, posude za muzejske potrebe izradio je lončar iz Jerovca, kraj Varaždina, koji je donedavno bio najistaknutiji lončarski centar u Hrvatskom zagorju. Da bi prikaz lončarskih proizvoda bio što vjerniji u »hiži« je uređena i lončarska radionica.

Planom i programom etnologa predviđena je i demonstracija izradbe zemljanih posuda dovođenjem lončara u taj prostor. Stari zanat »žveglara«, majstora koji izrađuju drvene igračke i svirale, oživljen postavom **Izrada drvenih dječjih igrača**

Muzejska postava **Od zrna do pogače** u Starom-selu Kumrovec

ka i pučkih svirala u »hiži mazanki«, jedinij u Starom selu, pri rekonstrukciji koje je korišten izvorni materijal za omazivanje (ilovača, pljeva i balega). Svi su eksponati nabavljeni od »žveglara« iz Laza, kraj Marije Bistrice, gdje se još danas većina stanovnika bavi ovim zanatom.

U velikoj zidanoj zadružnoj kući, uz spomenuti kompleks zgrada, uređen je restoran koji radi sezonski, od proljeća do jeseni. Namještaj je izrađen po uzoru na izloženo pokućstvo, a dekoriran je eksponatima iz etno-zbirke.

Opsežan dugogodišnji rad na uređenju izložbi u restauriranim objektima i revitalizacija stare jezgre Kumrovca privode se kraju. Treba još realizirati tri etno-izložbe — **Od konoplje do platna, Košaraštvo i Glazbala i napjevi Hrvatskog zagorja** — te postaviti signalizaciju uz prilazne staze koje vode do objekta, radi nesmetanog razgledavanja izložbenih sadržaja u Starom selu Kumrovec.

O sve češćim nagadanjima da li je Staro selo etnopark, ili nešto slično, odgovorila bih citirajući prof. Gušić: (...) **ustanova Starog sela ima da posluži ne kao etnografska atrakcija ni kao neki novi osnovani muzej Hrvatskog zagorja, nego jedino i isključivo kao prikaz one životne sredine kojoj je težište u njenom glavnom i centralnom objektu, a to je rodna kuća Maršala Tita.**

ABSTRACT

Ethnographic museum displays in the Old Village of Kumrovec

D. Šarić-Bledšnajder

The reconstruction of the old nucleus of Kumrovec was an attempt to restore the rural environment of Josip Broz Tito's native village. Its intention was to revive the appearance of the village at the turn of the century. The entire projects was carried out with the aim to present the environment which centers in its principal building, Marshal Tito's birthplace.

Dan muzeja 1986. u Rijeci — okretanje pažnje privatnim zbirka

Nevenka Žiger

Moderna galerija, Rijeka

Primljeno: 15. 10. 1986.

Riječki su muzealci odlučili da im Dan muzeja bude povodom za jedan glasnjiji početak—nastavak suradnje s vlasnicima privatnih — umjetničkih i historijskih — zbirki na ovome području.

Posredstvom Muzejskog društva objedinjena je i materijalno potpomognuta akcija — počeo se snimati materijal za dijateke po pojedinim ustanovama: arheološki, etnografski, povijesni, umjetnički, prirodoslovni — a paralelno su pripremani i popratni tekstovi. Tek su na dan projekcije (19. 5. 1986. g.) svi ti radovi sabrani na jednom mjestu i vremenu, s obiljem vizualnog materijala, progovorili neočekivanim nabojem i značenjem. Prisutni kao da su ostali začečeni.

Naime, muzej nije samo jedan izolirani prostor s obilnom historijski vrijednom građom, već on znači i **svijest** o takvoj građi na drugim mjestima. Svi su ti povijesni i suvremeni predmeti — prije negoli su otpremljeni u muzej — bili u stvarnim životnim kontekstima. Muzej ih je pak uključio u nove vrijednosne sustave. Kao mjesto susreta predmeta i znanja — znajući da je znanost živi organizam kojemu je otvorenost uvjet vitalnosti — novi predmet shvaćamo kao zalog nove spoznaie.

Poznavanje građe iz privatnih zbirki tako je dio nužne muzejske otvorenosti, a smisao tog posla višestruk — u znanstvenom radu, te uključivanju zbirki (odnosno njenih obuhvaćenih predmeta u izložbe pojedinih institucija; tu je k tome i mogućnost prezentacije javnosti kompletne njihove građe putem samostalnih izložbi, kao i stručna pomoć kolekcionarima prilikom nabave i razmjene umjetnina — ekspertizama, aukcijama i sl. U vrijeme kada su nove akvizicije postale smiješno male stavke muzejsko-galerijskih ustanova, ovakva otvorenost ima još više smisla.

Predavanja — projekcije odvijali su se po slijedećim temama: Kratka povijest kolekcionarstva, Etnografska građa u posjedu različitih subjekata, Arheološka zbirka dr. Bo-

lfa, Zbirka zavjetnih darova Franjevačkog samostana na Trsatu, Zbirka obitelji Ružić, Riječke zbirke 20. stoljeća.

BORIS VIŽINTIN (Moderna galerija) načeo je globalnu temu s kratkim prikazom **povijesnog razvoja kolekcionarstva**, ukazavši na njegovu važnost za povijest muzeja. Isto tako, uputio je na dvojakost kolekcionarskih pobuda — ekonomske i estetske.

ŽELJKO BARBALIĆ (Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja) u svojem je izlaganju upozorio na činjenicu da se broj **etnografskih predmeta** u funkciji svakim danom sve više smanjuje, a njihova daljnja sudbina je često vrlo nesretna — ili mijenjaju namjenu, ili se potpuno odbacuju, ili pak služe kao dekorativni predmeti i uspomene. Ovisno o vlasniku, taj »drugi život« predmeta može poprimiti vrlo raznolike, često neželjene oblike — otuđivanje i dislokaciju koji znače gubitak »identiteta« (zaborava o porijeklu, nazivu, namjeni), a često i zadobivanje novoga, potpuno izmišljenoga, kao dijela pseudo tradicijske rekonstrukcije ambijenta (u vikendicama, privatnim kućama, ugostiteljskim objektima).

U sastavu privatnih zbirki na ovom su području etnografski predmeti zastupljeni u zanemarivom obimu, čak i kvaliteti — često su to predmeti bez posebne vrijednosti, bez podataka o porijeklu i neadekvatno zaštićeni.

Očito je da svijest »običnog« čovjeka ne uključuje i vlastitu povijesnu dimenziju, a društvena svijest ne čini baš odviše da bi ga upozorila na kvalitete svijeta iz kojega je ponikao. Nadajmo se da tu ulogu neće odigrati anonimni — domaći i strani — »sakupljači« starih predmeta, prodajući ih za visoke iznose.

ŽELJKA CETINIĆ (Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja) govorila je o **zirci dra. Bolfa** iz Rijeke, koja je arheološkog karaktera. Zbirka se odnosi na rimsko razdoblje otoka Krka, točnije — ranorimsku nekropolu u uvali Sepen kod Omišlja, nedaleko od ostataka antičkog naselja Fulfiniuma. Obuhvaća predmete od keramike, stakla, metala i kosti (posude, ukrasi, igle, noževi) odlično zaštićene i sačuvane. Vlasnik, s izrazitim smislom i interesom za povijest, vrlo je naklon suradnji sa stručnim muzejskim kadrom, svjestan obaveza